

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 120 Din, za inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/II

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SCLOVENECEC

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Naše svetlinje

(Glavne misli iz govora F. Tersegla na zborovanju Katoliške akcije na Novi štiti 31. avg. t. l.)

Ze Rimljani pagani so imeli rek: Pro aris et focis. Moč rimske države je slonela na spoštovanju božanstva, na svetosti ognjišča in nedotakljivosti narodovih verskih in domovinskih tradicij. Vse to je bilo med seboj neločljivo vezano. Oltar je bil združen z ognjiščem, to je z domom, z narodom in državo.

Tako in sicer v še globljem smislu tudi krščanstvo. Krščanstvo narave ne uničuje, ampak plemenitiuje. Krščanstvo na naravi zida nadnaravo. Zato tudi krščanstvo vero združuje z domom, z narodom in domovino. V luči vere je tudi po krščanskem nazoru dom svetinja, dom ljube sveto, ljubezen do države zapoved Najvišjega.

Človek mora v nečem koreniniti kakor rastlina. Potepuh, človek, ki ni nikjer doma, kakor tudi one vrste ljudje, ki »internacionalno« mislijo, so pravzaprav manjvredni, neki »višje« vrste potepi. Sicer lahko narodno govorijo, se tudi za vnete narodnjake imajo, toda to nima nobene vrednosti, če so po vsi svoji duševnosti rodu odtujeni. Isto velja o onih, ki menijo, da ne smejo več narodno misliti in čutiti, ker hočejo biti zgolj člani »človečanstva«. Človek je vezan na človeštvo in sploh na ves božji svet po svojem narodu. Ta pa se začneja pri domačem ognjišču v naročju matere, v malem rojstnem občestvu, katero pomeni za vsakega človeka ves duševni svet njegov, ki se s časom pač bolj in bolj širi, v globino rasti pa more vedno le v svoje rodno tlo. V teh tleh je vkoreninjena tudi religija.

Vera je najprva in najvažnejša dobrina naroda, predana otroku po domu in starših. Ni le kakšna spoštovanja vredna svetinja, ki se hrani pod steklom, ampak je življenje duše, posredovano otroku po materi; življenje, ki je že ob spočetju in rojstvu naravnano na to, da se usvrši po krstu v nadnaravno življenje, po katerem otrok ne le po naravi, ampak tudi po včlanjenju v telo Krista postane otrok Večnega očeta. Po materi pa sprejema naš otrok to za večno zveličanje namenjeno življenje naravnost od svojega rodu.

Življenje slovenskega roda pa je resnično nabožno življenje, življenje dveh tisoč let katoliške vere in kulture, življenje Kristusovega trpljenja in zmag, življenje tako bogato v svojih notranjih borbah, podvigih in iskanjih, da nam je rodilo zavidanja vredne plodove duhovne kulture, ki zavzema častno mesto v krščanski kulturi človeštva sploh. To življenje v luči najvišjih umskih in moralnih resnic izročajo mati, dom, domača vas, ves naš rod vsakemu novorojenemu slovenskemu človeku, Corkev ga pa posveča, povzdigne in vodi v pristanišče večno lepega in popolnega življenja.

Dom, ljudsko občestvo, domovina nam torej predajajo v veri oblikovano, v večnem naravnano, moralno zdravo življenje. Z ognjišča našega rodu se dviga ko Ablov dar k Bogu naša trdna vera, upanje v njegovo dobrotljivo Previdnost pa ljubezen do Krista. Srce, ki smo ga prejeli od matere, je od prvega dne, ko je začelo biti, ogreto po tej ljubezni.

Zato naj bi razumeli vsi, da ljubezen našega ljudstva do svoje lastne tradicije in kulture, do sorodnih nam bratov pa do jugoslovanske države in njenega vzvišenega poglavarja iz vere žari, da prihaja iz Boga in božjega življenja v nas, da je zato tako globoka kakor so globoka brezna Božanstva in trdna, kot je trdna in nespremenljiva večna Beseda. Na to ljubezen in zvestobo se je mogoče vsikdar, v vseh okoliščinah zanesti. Mi Slovenci smo z osrednjem svoje duše vraščeni v državo, v jugoslovansko pa v svoj rod, ki je obisjan od svoje vere v Boga. Naš patriotizem ni gol javen program, ne golo oduševljenje, ki visoko ko slama gori, pa mnogokrat tudi ko slama hitro zgore; tudi ni naša ljubezen do države noben oporutizem, kakaj katoličan ne ljubi države zato, da bi se njemu v materialnem smislu bolje godilo — ne! — ljubi jo kot vrednoto samo na sebi, ki mu pomaga v miru in urejenosti civilnega in kulturnega življenja, v pravičnosti zakonov in harmoniji socialnih odnosov lažje doseči tisto najvišje svoje osebno notranje dovršenstvo, tisto izveličanje človeka in družbe, ki na njem neposredno dela Cerkev.

In to je tisto: Mi hočemo kot dobri državljani, kot zvesti sinovi svojega ljudstva, kot otroci ljubivi svoje zemlje, kot člani vse jugoslovanske družine živeti vedno v skladu z božjo voljo in postavlo. V tem oziru mora po krščanskem kulturnem pojmovanju posamezniku po svoje pomagati tudi država, njene postavbe in naredbe, ki morajo življenje po krščanskih etičnih normah pospeševati ali ga vsaj ne smejo oteževati, in to v blagor države same. Katoličani pa nikakor nehoje nikogar nadvladovati; oni hočejo državi samó z vsemi svojimi moralnimi silami zvesto in nesebično služiti!

To je tudi tradicija slovanstva. Vseslovanstvo je bilo postavljeno popolnoma na krščansko kulturno podlago; istotako poljski mesijanizem. Enako srbska država po caru Lazarju, ki jo je sredi izdajstva, žrtvujot sebe in cvet srbskega naroda, posvetil nebesom kot branik Kristusove kulture zoper vzhodne barbare. Tudi Čehe je ta misel po Svetem Vavlaču vodila in ves njih naroden boj je bil po tej ideji navdihnut. Po svoji državi in po svojem narodu so se Slovani posvečali ureditvi božje države na zemlji, krščanski ideji bratstva vseh narodov na idealu lepega družinskega življenja v čisti soprožji ljubezni ter zadržne vzajemnosti rodu. To je misel svetih Cirila in Metoda, svetega Vladimira in Olge, carja Borisa, Vavlača in Ljudmle pa tudi vseh velikih piscev in pesnikov slovanskih.

Če se bomo temu zamislu carstva nebesnega na zemlji Slovani odrekli, bomo propadli kakor so

Prvi dan tržaškega procesa

Neposredno pred procesom

Izjemno stanje v Trstu

500 Slovencev aretiranih.

Trst mrgoli fašistične milice, karabinerjev in drugih policistov kakor tudi detektivov; iz Rima je prišla »specijalizirana policija«. Soditi po ogromnem vojaškem in policijskem aparatu, se nahaja Trst v izjemnem stanju. Vsi Slovani kakor tudi italijanski protifašistični elementi so pod strogim nadzorstvom.

Policija je te dni v Trstu in okolici aretirala okoli 500 ljudi »zaradi varnostnih razlogov«; odpeljali so jih večinoma v koprsko zapore. Med drugimi sta zaprta zdravnik dr. Just Pertot in zasebni uradnik Hinko Pertot iz Barkovlj.

Jugoslovanski in francoski konzulat sta močno zastražena.

Kdo je gen. Cristini?

Cristini predsednik prekega sode, je rojen 14. junija 1893 v Guardigrale v okraju Chieti. V vojski je bil bersaljerjski častnik, je bil trikrat ranjen in ima medaljo. Ko se je začela fašistična akcija, je bil Cristini eden najbolj vnetih akcionarjev, oziroma skvadristov v svojem okraju in se je udeleževal nešteti fašističnih oboroženih akcij in

ekspedicij proti nefašistom. V Napolju in Rimu se je odlikoval kot vodja fašističnih krdel iz abruških hribov. Zdaj je poslanec za Abruzzo in Molise. General je postal kot fašistični miličnik; ni ne vojak po poklicu, ne pravnik. Odlikoval se je po fašistični strogosti, kakor pravijo italijanski listi, v procesu zoper Gortana in tovariše in upajo, da bo tudi v tem procesu krivce zadel z vso neizprosno »rimske pravice« (»Piccolo« od 31. t. m.).

Izjemno sodišče

Izjemno sodišče (Tribunale speciale) je bilo ustanovljeno novembra 1926, to je po zadnjem atentatu na Mussolinija. Tedaj je bila zopet uvedena v italijansko zakonodajo smrtna kazen in sicer za napade na Mussolinija, kralja in proti državni varnosti. V to vrsto prestopkov spadajo tudi dejanja, katerih so obtoženi Slovenci. Obtožnica naveda, da so imeli zločini, ki so jih Slovenci baje zagrešili, namen odepiti Primorsko od državnega ozemlja. Za ta zločin predvideva zakon od 25. novembra 1926 smrtno kazen.

Postopek pred izjemnim sodiščem je vojaški in sicer postopen s predpisi, ki veljajo za vojni čas. Postopanje je torej sumarično. Sodišče sestavlja predsednik in pet prisodnikov, ki morajo biti vsi milični častniki; dodeljen jim je civilni poročevalec, ki pa nima pravice do glasovanja. Preiskavo vodi najprej policija, ta izroči zadevo izjemnemu sodišču; nato določi predsednik preiskovalnega sodnika, ki zadevo preišče in sestavi obtožnico. Obravnava se vršijo navadno v Rimu. Kadar pa gre za težje zločine, se sodišče preseli v kraj, kjer se je dejanje izvršilo.

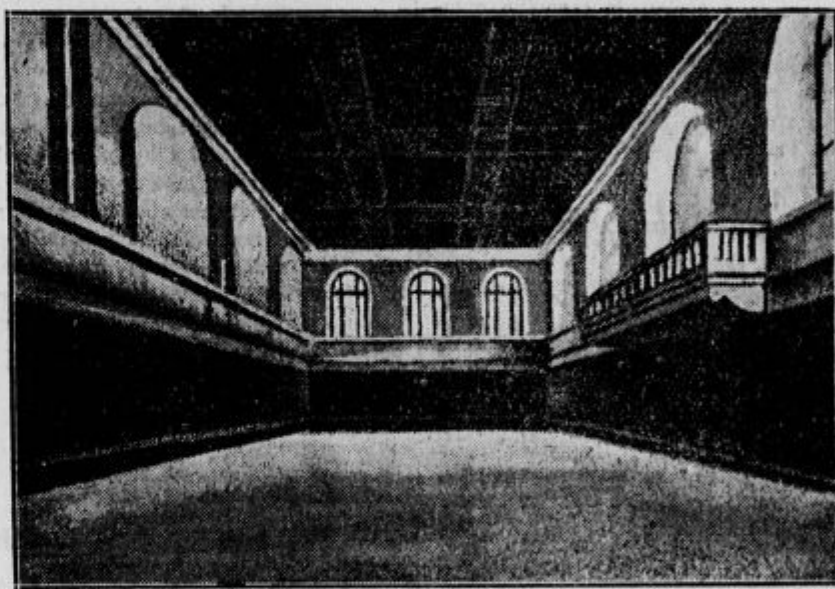
Obtožence sme imeti samo enega zagovornika. Pri tem procesu so vsi zagovorniki imenovani uradno; nekateri obtoženci so si sami izbrali zagovornika, toda ti se niso upali sprejeti obrambe, dokler jih ni predsednik uradno imenoval. Proti razsodbi izrednega sodišča ni priziva. Edino če se po razsodbi pojavijo novi elementi, na podlagi katerih je mogoče dokazati nedolžnost obtožence, je dovoljena prošnja na predsednika izrednega sodišča za revizijo. Torej tudi v tem primeru odloča zopet izredno sodišče.

Dovoljena je nadalje prošnja na kralja za pomilostitev. Toda prošnja odpravi na kraljevi dvor poveljnik armadnega zbora v kraju, kjer se proces vrši, lahko pa jo tudi že on zavrne in je sploh ne odpošlje naprej. To se je zgodilo v Gortanovem slučaju. Poleg tega se razsodba izvrši v roku 48 ur, čeprav je bila morda vložena prošnja za pomilostitev; edino izjemno sodišče lahko po svoji uvidenosti odloži eksekucijo.

propadli drugi narodi, naši tlačitelji: Huni, Mongoli, Bizanci; kakor propadajo in umirajo na brezotročju in hiperkulturi Romani in Germani, ki so nas še do večraj držali v robstvu.

Če pa Bogu zvesti ostanemo, če nam bo zakon med enim možem in ženo svet, če bomo rodili na telesu in duši zdrav naraščaj, če bomo izpolnjevali naraven moralni zakon Sinajske gore, pa živeli v nadnaravni milosti božje Cerkve, potem bomo Slovani zagospodovali zemlji v miru in ljubezni! Naj bi združeni Jugoslovani pokazali vseh slovanski narodni družini pot!

Velika dvorana

Trst, 1. sept. 8. Proces proti Slovincem, obtoženih raznih terorističnih atentatov in pa namer, da bi odtrgali dele italijanskega teritorija v korist tuji državi, se vrši v veliki dvorani nove justične palače v ulici Coroneo. Na obeh straneh predsedniškega stola, na katerem bo sedel 37 letni fašistični general Cristini, so razvrščeni po štirje stoli, na katerih bodo sedeli fašistični prisodniki Lussorio, Ventura, Rambaldi, Piroli in Olivetti. Namestnika prisodniških sodnikov Le Maitre in Conticelli bosta sedela zraven. Potem je stol za vojaškega avditorja armade Presti, ki bo fungiral kot sodnik-poročevalec. Na levi strani bo sedel državni tožilec Dessy, na desni pa tajnik Ferrazoli. Vsi sodniki, izjemski tožilec in vojaškega sodnika-poročevalca, bodo v veliki uniformi fašistične milice.

V levi loži bodo zastopniki oblasti in, kakor se pričakuje, tudi zastopniki diplomatskega, oziroma konzularnega zbora. Na sedežih, na katerih običajno sedijo porotniki, pa bodo sedeli uradniki justičnega ministrstva in druge sodne kapacitete kot gostje.

V sredi ogromne dvorane bodo sedeli zagovorniki, glede katerih še danes ni čisto gotovo, kateri bodo in koliko jih bo. Dozdaj so zagotovljeni advokati Zennaro, Matoseo-Lorjani, Zezich, Contreras, Giannini in Bologna.

Takoj za zagovorniškim kolegijem bodo se-

deli časniki, o katerih se misli, da jih bo jako veliko, ker so prijavljeni tako posebni dopisniki iz Italije kakor iz inozemstva. Med časniki, ki in ogra-jo, za katero bo občinstvo, pa bodo priče, ki so skoro sami karabinerji, policisti in druge uradne osebe, izjemski slovensko dekle iz uredništva »Popolo di Trieste«, o kateri sodnik trdi, da je atentatorja videla bežati, da si ona tega kljub večkratnim obiskom in opominom policistov še do danes ni potrdila, oziroma trdi, da atentatorja ni videla. Med pričami bodo sedeli tudi škodovanci po atentatu in sicer oče ubitega časnika Nerija in uredniški sluga ter tiskarniški uslužbenci Apollonio, Bolé in Missori, ki ga bodo pa v dvorano prinesli bolniški strežniki, ker še danes ni ozdravel od hudih ran prizadetih od bombe.

Vsi obtoženci — 18 po številu — bodo sedeli, kakor je to v Italiji običajno, za železno kletko. Z njimi vred bodo tudi karabinerji. Med obtoženci je tudi ženska, Marija Franceskin. Obtoženci se nahajajo, izjemski omenjeno obtoženko, v zapornih palače same in se je med njihovimi celicami in dvorano napravil poseben koridor, da ne bodo prišli v stik z nikomur. V celicah samih sedijo seveda vsak zase, ne da bi vedel sosed za sosed. Na vratih vsake celice ne visi ime jetnika, ampak neko znamenje.

Vhod v palačo za sodnike je posebič in bodo advokati in občinstvo prihajali skozi druga vrata.

Razprava se je pričela

Trst, 1. sept. (Od našega dopisnika.) Danes se je sestalo izredno sodišče v varstvo države, da sodi prvo skupino »slovanskih protifašistov«, kakor se sedaj označujejo po oficialni spremembi dosedanjega naziva »teroristi in dinamitardie«.

Ze dolgo pred začetkom razprave se je nabrala pred sodnim poslopjem velika množica radovednežev. Sodnemu dvoru predseduje fašistovski general Cristini, prisodniki pa so konzuli fašistične milice Cao, Ventura, Rambaldi, Piroli, Olivetti, Le Maitre in Conticelli. Sodni dvor je torej sestavljen izključno iz bivših frontnih bojnikov in aktivnih fašističnih častnikov.

Na obtožni klopi v železni kletki je 18 obtožencev, med njimi ena ženska. Obtoženi so: Marušić, rojen v Trstu l. 1906, prodajalec, Zvonimir Miloš, r. l. 1903, na Sušaku, prodajalec, Ferdinand Bidovec, r. 1908 v Trstu, prodajalec, Alojzij Stanger, r. 1906 na Proseku, mizar, Vladimir Štoka, r. 1910 v Trstu, prodajalec, Karel Rupelj, r. 1904 v Trstu, kmet, Lovrenc Čač, r. 1891 v Borštu, kmet, Marko Zohar, r. 1905 v Borštu, delavec, Nikola Kosmač, r. 1907 v Borštu, delavec, Josip Kosmač, r. 1901 v Borštu, kmet, Ivan Obad, r. 1906 v Salemu, kmet, Miroslav Pertot, r. 1912 v Barkovljah, prodajalec, Franc Valenčič, r. 1897 v Trstu, prokurist, Leopold Sirk, r. 1906 v Dutovljah, prodajalec, Slavko Bucik, r. 1899 v Gorici, študent, Ciril Kosmač, r. 1910 v Tolminu, študent, Andrej Manfreda, r. v Kobariidu, visokošolec, in Zofija Franceskin iz Kranja, r. 1899, stanujoča v Gorici.

Valenčič napisal skesano pismo

Italijanski listi prinašajo tik pred procesom skrajno skesano pismo, ki ga je pisal Valenčič 18. avgusta t. l. preiskovalnemu sodniku Montaltu, datirano iz ječe v Rimu.

V tem pismu Valenčič skuša dokazovati, da je on samo žrtev svojega poznanstva z Vadjalom, ki ga slika v strašnih barvah. Pravi, da ni bil on nikoli nacionalist in da se je samo pečal z lesno industrijo svojega strica Urbančiča v Knežaku. Zahajal da je najrajši v italijansko družbo. Slučajno pa se je seznanil z Vadjalom, ki je posredoval med Urbančičevim sinom, Valenčičevim nečakom, in njegovo poznejšo ženo. Vadjal je bil v zahvalo za to nastavljen od Urbančiča na postaji v St. Petru na Krasu pri natovarjanju lesa. Ta Vadjal da je enkrat prišel k Valenčiču v Knežak z dvema hudo oboroženima neznančema, ki so mu rekli, da pripadajo tajni družbi, ter ga pozvali, da jim pomaga. On da se je, ves ustrahovan, angažiral, da je posredoval med Vadjalom, ki je deloval v šentpeterskem in postojanskem okraju, in med Marušićem, ki da je vodil teroristično akcijo na Tržaškem.

V tej lastnosti, pravi Valenčič, da je prenašal liste, pištole in eksplozivni material, ne da bi vedel, v katere namene da služi. Tudi za nameravani atentat na »Popolo di Trieste« ni vedel in je bil ves iz sebe od groze, ko je od Marušića izvedel, kaj so naredili. On je celo zbolel od razburjenja.

Nekoliko pred tretjo uro so pripeljali obtožence v razpravno dvorano in jih spravili v kletko, katero stražijo karabinerji. Prihod obtožencev je povzročil med občinstvom precejšen nemir. Sofija Franceskin nosi črno obleko. Obtoženci so zasedli svoja mesta. Ob 3 je vstopil sodni dvor. Zapisnikar je obtožence klical po imenu. Obtoženi Miloš je izjavil, ko je bil poklican: »Sem jugoslovanski državljani s Sušaka, sin Julija in pokojne Marije, roj. 24. novembra 1903.«

Nato se je začela čitati obtožnica in ostali procesni akti, zakar je bil potreben ves čas razprave. Obtožnica našteva že omenjene zločine in prestopke. Število pravnih spisov, ki se bodo prečitati, znaša 84. Ko se bo končala ta formalnost, se bo razprava preložila na jutri popoldne. Vsebinsko zelo obsežne obtožnice se bavi v prvi vrsti z atentatom na »Popolo di Trieste«, ki sta ga izvršila obtoženca Miloš in Bidovec s sodelovanjem prokurista Valenčiča, kateri da je prinesel bombo. Požige na Krasu bodo morali obtoženci zagovarjati posamezno, kar se obravnava v posebnem poglavju v obtožnici. Zločini, o katerih se obravnava sedaj, spadajo vsi pod določbe zakona o varstvu države ter se bodo posebej ostro sodili, ker so bili naperjeni proti integriteti države.

V dvorani je prisotnih mnogo posebnih poročevalcev velikih italijanskih listov. V ložah je bilo opaziti tudi angleškega in francoskega generalnega konzula. Listi so v posebnih izdajah pozne zvečer objavili rezultat prvega razpravnega dne.

Vse je on delal iz strahu, da ga ne bi zarotniki ubili. Prosi sodnike odpuščanja.

Tržaški listi pravijo, da prinašajo to pismo — kateremu pa ne verujejo, v kolikor Valenčič skuša vso krivdo zvaliti na sebe — zato, da zamašijo usta ljubljanskim dnevnikom, ki dvomijo o resnosti obtožnice.

Kdo je Vadjal?

Vadjal, katerega obtožuje Valenčič v svojem pismu kot enega glavnih voditeljev zarote, je po trditvah italijanskega časopisja priprost kmet, ki je delal v Urbančičevi žagi pod Valenčičevim vodstvom.

»Piccolo« uvodnik

V uvodniku od 31. avgusta se »Piccolo« iz obtožencev, katere da bodo v Jugoslaviji proglasili za narodne mučenike, norčuje, češ, da se med seboj obtožujejo in hudo kompromitirajo svoje prijatelje.

Nadalje zatrjuje »Piccolo« v tem uvodniku z mnogimi in skrajno patetičnimi besedami, da Julijska Benečija, za katero so Italijani prelili toliko krvi, nikoli ne bo postala banovina Jugoslavije.

V tem istem članku, v katerem očita obtožencem, da so delovali z bombami, »Piccolo« proslavlja Viljema Oberdanka, ki je bil, kakor znano vrgel bombo pod voz rajnega cesarju Francu Jožefu. Mož je bil zato od avstrijskega sodišča obsojen na smrt in obesen, zdaj pa ima spomenik kot »mučenik za italijansko Julijsko Benečijo«.

Krvavi nemiri v Budimpešti

Množice plenijo — Policija rabi orožje

Budimpešta, 1. sept. AA. MTI poroča: Danes ob 11 so se začele velike delavske demonstracije v Budimpešti. Že ob 7 jutraj so bili aretirani štirje delavci, ki so nagovarjali svoje tovariše, naj prireduje nered. Ob 11.45 je korakalo po Andrassyjevi ulici okoli 10.000 delavcev v skupinah po trije in štirje. Množica je vzklikala revolucionarna gesla. Policija, orožništvo in reditelji socialnodemokratske stranke so se trudili, da vzdržijo množico v redu. Množica pa je postajala čedalje bolj razburjena ter je s kamenjem in koski železa, prinešenih v žepih, začela obmetavati okna, izložbe, avtomobile in tramvaje. V tramvajih in avtomobilih je bilo ranjenih več potnikov. Nato je stopila v akcijo policija, ki je z naskokom razpršila množico. V Dohanovi ulici je morala policija uporabiti sablje, da je mogla razpršiti demonstrante, od katerih je bil eden ranjen v glavo. Tudi v mestnem gozdiču je morala policija s sabljami razpršiti gručo omladincev. Pri njih so našli letake komunistične vsebine.

Spopadi med demonstranti in policijo

Budimpešta, 1. sept. as. Demonstracijski obhod socialnodemokratskega delavstva je do 12.30 potekel precej mirno. Ob 11 dopoldne je policija na konjih na več krajih razpršila množice, ki so

se zbirale v svrhu demonstracije. Policija je aretirala več demonstrantov, ki so klicali za proletarsko diktaturo. Tudi pred več tovarnami je morala policija razpršiti množice. Opoldne je prišlo na Andrassyjevi cesti pri tako zvanem rondoju prvi do hudega spopada med policijo in množico, tako da je morala policija rabiti sablje. Hujšači so za množico širili vesti, da je bilo več oseb težko ranjenih. Socialdemokratski poslanec Peyer je skušal delavce pomiriti. Promet cestne železnice se je moral na več krajih ustaviti. V bližini znanega budimpeštanskega mestnega gozdiča se je nabralo 50.000 do 60.000 demonstrantov, kjer je prišlo opoldne do spopadov. Demonstranti so razbili več vozov cestne železnice in jih prevrnili. Metali so na policijo kamenje in se je morala policija braniti s tem, da je zajezdila direktno v množico. Množica je zažgala avtomobil mestnega odbornika dr. Klara, njega pa pretepla. Policija je hotela braniti položaj pa je postal tako napet, da je morala policija rabiti strelna orožje. 15 oseb je bilo ranjenih. Množica je v divjem strahu zbežala na Andrassyjevo cesto, kjer se jim je postavila po robu policija. Na pomoč je moralo priti orožništvo. Popoldne je policija v mestnem gozdiču postavila dva oklopna avtomobila. Policija pa vendar obvladuje položaj in ne trpi nikjer zbiranja. Proti 16 popoldne se je položaj pomiril. Do sedaj so nemiri zahte-

vali samo eno smrtno žrtev, nekega 28letnega delavca Ivana Bencsika, ki je v mestnem gozdiču bil zadet v trebuh. Število lahko in težko ranjenih pa znaša 200 do 300 oseb, večinoma delavcev, dočim je bilo ranjenih tudi nekoliko policistov. Demonstranti so popolnoma razdejali v mestnem gozdiču prirejeno cvetlično razstavo. V raznih ulicah so demonstranti tudi plenili trgovine in razbijali okna avtomobilov. Na Andrassyjevi cesti so razbita vsa okna, kakor tudi na muzeju umetnosti in italijanskem poslanstvu. Demonstranti so ustavili mnogo avtomobilov in prisilili potnike, da so izstopili. Trgovci so svoje lokale zaprli.

V mestu vlada povsod mir. Radi govorijo, da je ponoči pričakovati demonstracij, izjavlja policija, da je ukrenila zadostne mere, da bo lahko v kati zadušila vsak nemir. Policija in orožništvo ostaneta pripravljena do jutra. Višje državno pravdnštvo izjavlja, da je bila policija ves dan brezprimerno potrpežljiva in da ona ni vzrok, da je prišlo do izgrediv. Socialni demokrati pa trdijo, da so nemire, posebno pa plenjenje in poškodovanje lokalov izvršili komunisti in drugi neodgovorni elementi ki so napadli celo rešilne avtomobile. Govori se, da sta bili dve smrtni žrtvi in da je od 300 ranjencev bilo prepeljanih v bolnice 60. Njihov položaj je zelo resen. Med ranjenci so tudi 4 policisti.

Odlikovanje

Nj. Vel. kralj je na predlog ministra za šume in rudnike dr. A. Korošca ob priliki šumarske in lovske razstave odlikoval z redom sv. Save III. razreda inž. Cvetka Božiča, ravnatelja gozdarske direkcije v Ljubljani.

Novi čsl. konzul v Ljubljani

Belgrad, 1. sept. m. Dosedajni upravnik poslova češkega poslanstva dr. Leon Vokač je premeščen v Tirano za odpravnik poslov češkoslovaškega poslanstva. Na njegovo mesto pride dr. Reisser, ki je bil doslej pri ministrstvu. Kakor smo že poročali, oddide dr. Resel, generalni konzul v Ljubljani, v ministrstvo. Na njegovo mesto je imenovan za generalnega konzula v Ljubljani ing. Josef Sevcik, ki je bil doslej vodja konzularnega oddelka v češkoslovaškem poslanstvu v Belgradu. Na njegovo mesto pride dr. Tomša iz ministrstva.

Popust na železnici za 6. sept.

Ljubljana, 1. sept. AA. Ker so se o okrožnici, ki so ž njo dovoljene razne vojne olajšave za potovanje v Belgrad na proslavo dne 6. septembra t. l. pojavila nesoglasja glede pravilnega tolmačenja onega odstavka, ki govori o četrtinski vožnji za vse državljanke, ki bi se hoteli udeležiti navedenega slavlja, so danes poročevalcu »Avalac« v Belgradu na merodajnem mestu v ministrstvu za promet izjavili, da velja četrtinska vožnja brez posebne legitimacije in da se bodo vozni listi za pot v Belgrad izdajali brez posebnih poudarkov. Pač pa je za povratek obvezno kontrolno potrdilo o udeležbi na proslavi od strani prireditelne odbora.

Shod rudarjev

Rajhenburg, 1. sept.

V nedeljo se je vršil v Senovem pri Rajhenburgu zanimiv shod rudarjev, za katerega je vladalo med delavskimi sloji veliko zanimanje. Ob navzočnosti okrajnega glavarja iz Brežic g. dr. Maršiča je predsednik krajevnega odbora Zveze rudarjev v Jugoslaviji g. Rihtar podal besedo g. Šoberju iz Zagorja. G. Šober je v jedrnatih besedah najprej podal sliko današnjega mizernega stanja rudarskih delavcev. Da se temu odpomore vsaj malo, se je sklicala v Sarajevu rudarska konferenca, na kateri po čudnem naključju delodajalci niso bili zastopani. O rezultatih sarajevskega posvetovanja je časopisje že poročalo. Resolucija se je sprejela in se bo poslala kompetentnim činiteljem.

Poročevalce se je dalje dotaknil vprašanja socialnega položaja. Orisal je težavno stališče bratovskih skladnic in starostnega zavarovanja. Končno je govoril živo zgrabil vprašanje vzajemnosti in solidarnosti med delavstvom. Največjo grajo zaslužijo tisti, ki niso organizirani. Le strokovna organizacija se lahko bori za koristi delavca. Posameznik ne bo ničesar dosegel. Strokovno delo je tisto, ki veže delavca z delavcem, ki goji nesebično ljubezen do sotrpina. Nihče ne sme stati ob strani in grajati delo v njej. Nočem propagirati te ali one organizacije, marveč zahtevam, da se delavec organizira, pa naj si bo to tu ali tam. Prerekanja mora biti konec, kajti sloga jači, nesloga tlači.

Denarni zavodi in zavar. dr. »Sava«

Trst, 1. sept. p. V tukajšnjih finančnih krogih, posebno v tistih blizu Assicurazione Generali, je vzbudila veliko pozornost vest iz Zagreba, da so nekateri jugoslovanski denarni zavodi sklenili umakniti svoje angažmane iz zavarovalnega društva »Sava«, ki je bilo ustanovljeno po Assicurazione Generali. Ta korak jugoslovanskih denarnih zavodov, kakor se v tukajšnjih finančnih krogih tolmači, je sledil po znanem stališču nekaterih jugoslovanskih listov, ki so zahtevali, da jugoslovanski člani ravnateljstva »Sava« dobijo več vpliva na osebno in stvarno vodstvo zavoda. Danes je sem prispel iz Zagreba ravnatelj »Sava« Gamlin. Njegov prihod se spravlja v zvezo z ureditvijo teh vprašanj. Pri »Savi« so angažirane Pradediona, Union banka, Zemaljska za B. in H. Zemaljska, Belgrad in Jadransko-podunavska.

Parnik »Princ Andrej«

Dubrovnik, 1. sept. p. V četrtek 28. avg. so spustili v Glasgowu v morje lovorni parnik »Princ Andrej«, ki ga je dala zgraditi Dubrovnika paroplovna družba. Parnik je najmodernejšega tipa in zgrajen na podlagi dolgoletnih pomorskih izkušenj. To se vidi iz njegove cene, ki znaša 23 milj. Din. Nosilnost broda znaša 9400 ton. Ima stroj s trojno ekspanzijo in tri kotle. V oktobru bo parnik izročen prometu. Dubrovnika paroplovna družba ima 23 parnikov.

Angleško brodovje v Dalmaciji

Split, 1. sept. p. Sem bo prišel oddelek angleške flotile, ki se nahaja v vodah Crnega morja. Obiskali bodo Kotor, Gruž, Split in Šibenik. Oddelek obstaja iz enega nosilec letal in štirih križark.

Naš paviljon na solunskem sejmu

Belgrad, 1. sept. z. 14. sept. se odpre naš paviljon na Solunskem sejmu. Otvoritvi bo prisostvoval trgovinski minister Demetrovič, ki se bo do takrat vrnil iz Varšave. Obenem se bo sestal z našimi gospodarskimi krogi, ki vračajo obisk grškim gospodarskim krogom. Od tam bodo prepotovali vso Grčijo.

Vzela sta se

Franjo Cerar
privatni uradnik, in

Marta Colnar

Škofja Loka

Kranj

Zvečer

dve ARTIN-dražje, zjutraj pravilno lahko izpraznjenje. Dobiva se v raznih lekarnah, skatlja 8 Din.

Tajna modre in previdne dame,

ki se ji vse divi v družbi, je dnevna poraba dobro dišeč in zanesljivo negujoče »Isia« umivalne soli, izdelek saline Bad Ischl. Vsakdanja poraba tega sredstva daje zanesljiv občutek dovršene nege. Dobiva se v vseh lekarnah, drogerijah in parfumerijah. Za Jugoslavijo: Paracelsus k. d., Zagreb 3.

Slovenski konfiniranci v Italiji

Rim, 29. avgusta 1930.

Ze dobro leto ni bilo na Lipari novih gostov. To poletje pa je postalo na otoku bolj živahno in konfiniranci dobivajo vedno več novih tovarišev. Naproti do parnika jim ne morejo, ker je dostop na pomol strogo prepovedan. Od Messine vozi parnik dobre dve uri na Lipari. Računajo, da je danes na Liparih okoli 800 izgnancev. Večina je bila konfinirana iz političnih razlogov, drugi pa so tudi oderuhi ali bankirji, ki so krivi bančnih polomov, ali tatovi. Zadnje dni je prišel na Lipari Iv. Udovč, trgovski pomočnik iz Trsta, in tako se je število Slovanov dvignilo na devet. To so: Slavko Tuta, dijak iz Tolminkskega, Andrej Zerjal, uradnik iz Borštna, Baštjančič Anton, dijak iz Medulina, dr. D. Sardoč, zobni zdravnik iz Trsta, rudar Repulus iz Idrije, kmet Krmač iz Istre, kmet Zargon s Koprčine, Ernest Hofevar, trgovec iz Hruševja, Franc Udovč iz Sv. Ivana pri Trstu.

V zdravstvenem pogledu se konfiniranci počutijo še zadosti dobro, le rudar Repulus in dijak Baštjančič bolehtata. Repulus je bil konfiniran, ker je na dan prvega majnika po pomoti dvakrat dal znamenje s sireno v idrijskem rudniku; jetiko je že prinesel s sabo na Lipari in takoj po prihodu ga je popadla huda vročica. Življenje na Liparih je pač življenje izgnancev. Nekateri si skušajo preganjati čas s študijem. Nekaj časa to že gre, a dolgo živeti tega ne prenesajo. Otok je pust in žalosten kot smrt. Eno leto, dve preganjajo se mirno prenesajo, potem pa se jih polasa obup.

Polijsko nadzorovanje se je po begu Nitti-jevega nečaka prof. Rossellija in še nekega drugega italijanskega razumnika silno poostroilo. Konfiniranci se smejo kretati v ozkem prostoru, ki ga obide v četr ure, medtem ko so imeli prej na razpolago večji del mesta, okoli katerega si se lahko sprehajal skoro uro. Pregarne mora imeti s seboj posebno izkaznico. Če ga zaloti miličnik brez nje, mora štiri mesece v ječo. Vsak najmanjši prestop je kaznuje z zaporom štirih mesecev. Konfiniranci smejo zapustiti stanovanje avgusta meseca ob 6. uri zjutraj in se morajo vrniti ob 9. uri zvečer, septembra smejo izostati od 6. do 8. ure, druge mesece od 7. do 7. ure.

Večina pregnancev stanuje na gradu, ki je bil v zadnjem času nanovo prezidan. Nastanjeni so v velikih sobah, in sicer 35 do 40 v eni sobi. Drugi stanujejo v zasebnih stanovanjih; za to je treba imeti posebno dovoljenje od policijskega komisarja. Ob 9. uri zvečer odide milica na kontrolo. Miličniki pregledajo vsa stanovanja in grad, da ugotovijo, ali je konfiniranec doma. Kontrola se ponovi tudi po sedemkrat na noč. Ponočne kontrole ni bilo pred begom omenjenih Italijanov.

Letos se konfiniranci ne hodijo več kopat. Ze marca so napravili na policijskega komisarja prošnjo, rešena pa je bila šele koncem julija. Konfiniranci so se zbrali pred cerkvijo, tu jih je obstopila milica in jih odpeljala k morju. Miličniki so ostali z nabitiimi puškami na obali, medtem ko je na morju stražila vojna ladja. Konfiniranci se niso smeli oddaljiti od obale več kot 15 metrov. Po kopeli so miličniki odpeljali konfinirance domov. Drugi dan so pregnanci raje ostali doma. Vročina je neznosna in konfiniranci so živčno tako utrujeni, da ne morejo niti čitati.

Druška skupina slovenskih konfinirancev se nahaja na Ponzi. To so: Ivan Stari, časnikan iz Trsta, dr. Josip Dekleva, odvetniški koncipient iz Trsta, Josip Grbee, uradnik iz Trsta, I. Sturm, uradnik iz Trsta, Ivan Uršič iz Kobardja, kmet Babič iz Marezig, učitelj Radoslovič iz Pulja, učitelj Rutarjeva iz Gorice in mizar Turk iz Sempolaja. O tem pripovedujejo, da ga je dal konfinirati nabrežinski župan, ker je od njega zahteval denar za pohištvo, ki ga je pri njem naročil župan. Na otoku Ventone se nahaja časnikan Rud. Vidrih iz Trsta in 15 istrskih kmetov, ki so bili obdolženi tatvine.

V Potenzi v Kalabriji se nahaja v enoletni konfinaciji Fanica Jelinič iz Gorice, soproga akademika Jeliniča, ki je že več mesecev v rimskih zaporih.

Sahovski turnir

Liège, 1. sept. as. V zadnjem kolu šahovskega turnirja je premagal Ahues Thomasa in Marshall Rubinsteina. Partija Colle—Plözi je ostala remis. Končno stanje: Tarkower 8½, Sultan kan 6½, Ahues, Colle, Niemcevic 6, Thomas, Czepiroka 5½, Weenink 5, Marshall 4½, Sultan Beyeff 4, Plözi 3½.

Dunajska vremenska napoved. Začelo se bo oblačiti, od časa do časa bo dež, hladnejše vreme. Zagrebška vremenska napoved. Po večini jasno. Preko dneva nekoliko oblačno. Zmerno toplo.

Zmagoviti jugoslovanski letalci

Pri letalskih tekmah Male antante si osvojila prvo mesto

Varšava, 1. sept. AA. Danes so bili objavljeni končni izidi velikih letalskih tekem Male antante in Poljske, ki so bile od 27. do 30. avg. Glavna letalska žirija v Varšavi je prisodila jugoslovanski letalski ekipi od petih nagrad in ene premije tri nagrade in premijo in sicer prvo častno nagrado za ekipo in tri individualne nagrade in premijo, ki se razdeli med člane ekipe. Češkoslovaški major Klebs in poročnik izvidnik Frank sta prejela dve častni nagradi in dve individualni nagradi. Vrhbo tega so bile med zmagovalce razdeljene še posebne nagrade njihovih držav.

Zmagoviti jugoslovansko ekipo tvorita letalski kapetan II. klase Vladko Šintič z izvidnikom letal. kapetanom I. klase Kamilom Lukanovičem.

Individualne nagrade so pa prejeli: letalski kapetan I. klase Jerolim Novak z izvidnikom letalskim poročnikom Milanom Mandraševićem, ki prejmeta tretjo individualno nagrado. Nadalje so bili odlikovani kot člani posameznih ekip letalski kapetan I. klase Dragotin Rupčić z izvidnikom letalskim kapetanom Nikolom Nikićem in letalski kapetan II. klase Hinko Hubel z izvidnikom letalskim poročnikom Dragotinom Doljanskim.

Ene častna nagrada, ki je bila prisojena ju-

goslovanski ekipi, pripada aeroklubu kraljevine Jugoslavije.

Od vseh udeležencev na teh tekmah je prispele le jugoslovanska ekipa v Varšavo kompletna. Te zmage jugoslovanskih letalcev so tem pomembnejše, ker so se morali boriti s prvorazrednimi člani češkoslovaškega, rumunskega in poljskega letalstva. Podrobni podatki bodo objavljeni kasneje.

Jugoslovani prvi tudi v višinskem letu

Varšava, 1. sept. AA. Poljski aeroklub je objavil tele podrobnosti o rezultatih tekmovanja na letalskih tekmah držav Male antante in Poljske. Po tekmah v višinskem letanju imajo posamezniki tele točke:

Novak 888, Rupčić 884, Hubl 887, Šintič 961, Klek 932, Langer 809, Mareš 559, Svozil 750, Papakovsky 656, Rotaru 542, Pacleanu 559, Virovicki 748, Skršepinski 754.

Ker je po pravilniku tekmovanja predvidena ponovitev nekih točk, se te številke lahko izpremenijo. Do zdaj je znano samo to, da je jugoslovansko moštvo zavzelo prvo mesto.

Polet preko Atlantika

Najslavnejša francoska letalca Costes in Bellonte poizkusila polet

Pariz, 1. sept. AA. Francoza Costes in Bellonte sta danes odletela iz Pariza čez Atlantik v Newyork. Ob 14.35 so njuno letalo »Point d'interrogation« (Vprašaj) opazili nad Irsko.

Pariz, 1. sept. as. Costes in Bellonte sta ob 11.15 v Le Bourgetu na svojem letalu »?« startala za polet čez Ocean. Ob 11.40 je letalo s hitrostjo 210 km preletelo Crottoy in doseglo Ocean. Costes upa, da bo jutri ob 10 zvečer srednjeevropskega časa dospel v Newyork. Proga je dolga 6200 km, dočim se ceni akcijski radij letala s povprečno hitrostjo 200 km na 8500 km. Aparat ima nov Hispano motor, oba pilota imata na sebi pritrjene

padobrane, na krovu imata tudi gumijev rešilni čoln, ki se more s kisikom napolniti v 30 sekundah. Tudi imata s seboj gumijasto bojo, ki se ravno tako lahko hitro napolni. S seboj imata tudi gumijevo obleko, ki se lahko napihne, tako da bosta v slučaju sile lahko ostala nad vodo. S seboj imata tudi radio postajo, da bosta v stalni zvezi s parniki na morju in obrežnimi postajami.

London, 1. sept. as. Po došlih vesteh je razvideti da Costes in Bellonte dobro napredujeta. Ob 2.45 sta dosegla irsko obalo, ob 3.05 pa sta preletela mesto Waterfork. Ob 10.45 je letalo brezžično sporočilo nekemu parniku, da je na krovu vse zdravo.

Teroristi na Poljskem

Voditelji Ukrajincev in komunistov aretirani

Varšava, 1. sept. as. V vzhodni Galiciji je bilo v zadnjih dveh dneh mnogo požarov po deželi, kateri se pripisujejo ukrajinskim bojnim organizacijam kot njihov odgovor na aretacijo njihovih voditeljev. Na mnogih krajih so prerezane telefonske žice, tako da je več mest odrezanih od zunanjega sveta. V Lvovu so bile na poslopju ukrajinske zadrage in drugod pobite šipe. Takoj po razpustu parlamenta je večera policija aretirala

v Varšavi in v vzhodnih provincah mnogo voditeljev ukrajinskih Belorusov in ilegalne komunistične stranke. Aretirani so bili vsi člani dosedanjih sejmskih in senatovih frakcij levo radikalne beloruske kmečke stranke. V Lvovu so aretirali in zaplenili velike množine razstreliv in orožja. V Varšavi je bilo veliko hišnih preiskav, pri katerih so našli mnogo komunističnega agitacijskega materiala.

Velike protinemske demonstracije na Poljskem

Razburjenje radi nemške revizionistične propagande

Varšava, 1. sept. as. V Varšavi in drugih mestih, tudi v več krajih poljskega koridorja, so bile včeraj velike manifestacije ljudstva proti govoru nemškega ministra Treviranusa. V Varšavi je bil shod pod milim nebom, ki se ga je udeležilo 20.000 ljudi.

General Gorocki, predsednik Pilsudskemu zvestih zvez bojnikov, je izjavil, da tiči tudi za ukrajinskimi, Poljakom sovražnimi terorističnimi organizacijami nemški denar. Na koncu so bile sprejete protestne resolucije, nakar se je razvil demonstracijski obhod, ki je vzklikal: »Smrt Nemcem!«, »Proč s Prusi iz poljskega koridorja!«, »Zivela poljska Pomorjanska in poljski Gdansk!«, odšel proti zunanjemu ministrstvu in nemškemu poslanstvu, katero je bilo zaščiteno z močnim policijskim oddelkom.

Tudi v Katovicah so bile pred bivšim nemškim gledališčem velike demonstracije z govori proti Treviranusu. Nato je množica odšla proti nemškemu konzulatu in prodrla policijski kordon. Šele nekoliko pred nemškim konzulatom se je posrečilo demonstrante ustaviti, ki so potem odšli pred redakcije nemških listov in zahtevali razpustitev nemške narodne zveze.

V Indiji pokajo bombe

London, 1. sept. as. Policijski inspektor Duke je umrl na posledicah bombnega atentata. Izvršena sta bila nadaljnja dva bombna atentata v Mysen-singhu, s katerima sta bili razrušeni hiši dveh indijskih policijskih častnikov. Pri tem sta bili tudi lahko ranjeni dve osebi.